

Porcel: un rebombori creixent

Melcior Comes, escriptor

Baltasar Porcel volia ser un dels mil escriptors més bons de la història de les lletres mundials. Era la seva màxima ambició, el propòsit últim de la seva vida. A les sobretaules confessava que per arribar a aquest objectiu seria capaç de fer qualsevol cosa, fins i tot d'alguna perversió, i en dir-ho ensenyava les dents i somreia ple de trapelleria, com si et demanés que el possessis a prova. Porcel volia fer amb cada llibre una obra millor, a l'alçada del que havien fet els clàssics que més s'estimava i que tothora rellegia, des de Gógol a Tolstoi, des de Faulkner a Shakespeare o Leopardi. Volia ser un gran escriptor, deixar rere seu l'estela perdurable dels més insignes, i sabia que podia ser-ho en l'única llengua capaç de reflectir la seva interioritat, amb la qual la seva ànima trobava totes les ressonàncies necessàries. Ara bé, aquesta llengua, la catalana, pertany a un país i a una cultura, la qual no el va saber entendre en massa ocasions, convocant entorn de la seva figura i de la seva literatura una sòrdida corrua de fantasmes.

La literatura catalana aplaudirà molt més la miniatura ben travada que l'obra d'envergadura a la qual li sobrin tres pàgines. El que sàpiga brodar una flor bonica en un tovalló rebrà tots els beneplàcits, mentre que el constructor de catedrals, l'ansiós pintor de murals tan amples com la vida, romandrà incomprès o se'l miraran amb recel: serà vilipendiat si posa malament alguns adjectius, comet algun excés retòric, joguineja desimbolt amb la sintaxi o crea la seva pròpia versemblança.

Per moure's en l'ambient de les nostres lletres, l'escriptor ha de ser hàbil i llagoter, i no ha d'escatimar recursos. Ha de fer-se amic de tothom i tampoc no ha de fer-li mandra ni l'afalac ni l'obsequi, i millor encara si té dons de relacions públiques: aplaudir quan toca, somriure a qui interressi, i reservar-se per a un mateix els judicis que puguin perjudicar la seva xarxa de relacions, enfilat a la qual va mantenint-se mentre enumera a quin aire li convé girar-se.

Un fet va posar el termòmetre a la sensibilitat literària del país. Van ser els dos discursos que Monzó i Porcel van fer a la fira de Frankfurt. Mentre que el del primer va ser tot un èxit —una joguina suggestiva i burleta, un text citat per tothom, aplaudit i comentat unànimement, literatura catalana en dibuixos animats, la conyeta—, el de Porcel, elevat a base de referents indefugibles, molt

més sòlid literàriament, carregat de dimensió filosòfica, a més de bastit amb un llenguatge saborós i ple d'intensitat, va passar sense que ningú el cités, se n'enorgullís o li reconegués l'excel·lència.

Una literatura abocada a les menudeses, una literatura de corral, per a animalets de ploma: gallets que demanen literatura d'idees i s'abonen a l'acudit, gallines poètiques que picotegen l'espai en blanc i el vers incompreensible, ànecs que potinegen en teories absurdes, endollats al tòpic i delatant amb cada cloqueig una esfereïdora manca de lectures: tots s'amaguen quan apareix la guineu. I si invoco animals per expressar aquesta idea no és sinó per retre-li homenatge: Porcel ens va posar de relleu fins a quin punt la força primigènica i bestial sempre guaita en nosaltres, per moltes pellerinques retòriques que vulguem lluir, o per molts d'idearis que ens posem a l'esquena.

La literatura catalana sembla que pateix d'una anèmia congènita, una gastritis formalista, un equívoc castrador i terrible que s'amaga sota la disfressa del 'bon gust'. I és clar: Porcel no encaixa. Porcel se'n va adonar que en un país com aquest, en una cultura esllanguida i inapetent, apallissada per la història, no bastava fer alguns llibres bons, sinó que calia deixar rere seu el rastre de gegant, unes obres enormes, només comparables al que Josep Pla ens havia llegat.

Grans novel·les, mal o poc llegides a casa nostra, les quals va haver de lloar el crític més important del panorama mundial, Harold Bloom, perquè alguns s'adonessin de la seva magnificència. Un jueu de Nova York atent al millor que s'expressa en literatura va haver de dir-nos que teníem un escriptor a l'alçada dels mestres nord-americans de la prosa contemporània, Roth i DeLillo, i nosaltres encara no ens hem acabat d'adonar.

Porcel evolucionava, i en aquest país anquilosat entre els essencialismes i les menudeses comptables el seu exemple és d'agrair, sobretot davant dels qui ja han començat a reivindicar la seva obra no com a fundadora d'un futur d'excel·lència i llibertat per a la nostra cultura sinó com a balanç final de la decadència i desaparició d'aquest país. Els que li negaren el pa i la sal en vida ara comencen a lloar-lo com "l'últim gran escriptor de les lletres catalanes". □